

Veresegyháziné Ollé Katalin

"Mily romhalmaz az egész..."

/A szolnoki színház 1926/27. évi felújítása/

Előzmények

Szolnok 1874-ben lett rendezett tanácsú város, 1876-ban pedig megyeszékhely. Az alföldi kisváros megváltozott közigazgatási szerepköre nagy lendületet adott további fejlődésének. Új közintézmények egész sora létesült. Felépült a megyeháza, a pénzügyi igazgatóság, a magyar királyi adóhivatal és a törvényszék. 1898 körül beköszöntött a villanyvilágítás. Szolnok gyarapodását jelzi a századunk elején épült új vasútállomás és a Tisza-hfd. A rohamosan szaporodó lakossággal együtt az iskolák száma is növekedett. 1898-ban nyitották meg a polgári leány-, majd nem sokkal később a polgári fiúiskolát és 1911-ben a felső kereskedelmi iskolát.^{11/}

A fejlődés, a közigazgatás feladatainak megszervezése jelentős tisztviselőgárdát vonzott a városba. Ügyvédek, tanítók telepedtek le. Kialakult a városi intelligencia, erősödött az iparos- és kereskedőréteg.

A megyeszékhely elsőrendű érdeke volt "meggyőzni a város lakóit, építésre ösztönözni, közért dolgozó és áldozó polgárságot nevelni, szép és nemes célok érdekében egy táborba hozni őket."^{12/} Mindez nem ment könnyen, mert bár a megyeszékhellyé válás módját és lehetőséget adott a fellendülésre, a nem eléggé egységes és összetartó polgárság eleinte "nem érezte hiányát a nagyvárosiasságnak és az ezzel járó előnyöknek",^{13/} húzódozott minden anyagi áldozattól. A társadalmi rétegződés felgyorsulása mellett csak lassan érlelődött a közösségi szerveződés, a leginkább szükséges kulturális intézmények, egyesületek, egyesületek életre hívásának igénye, amit a politika liberalizálódása is egyre inkább lehetővé tett. 1901-ben megalakul a szolnoki művészegyesület, 1902-ben felavatják a szolnoki művésztelplet, 1903-ban létrejön a szolnoki sportegyesület, 1904-ben pedig zeneegylet szerveződik.^{14/} A társas érintkezés színtereivé egyre inkább a kávéházak, kaszinók, olvasókörök és kocsimák váltak. A vándorszíntársulatok népszínműveit kezdetben a Fehérló szálloda színpjében, később a Scheftsik-féle vendéglő kerthelyiségében, majd az erre a célra átalakított csendőrlaktanyában láthatta a közönség. Egy idő után mind gyakrabban fogalmazódott meg az igény egy állandó jellegű korszerű színházépület létesítésére.

Szolnok város képviselőtestülete 1905-ben tette magáévá a színház építésének gondolatát,^{15/} ekkor döntött a színpártoló egyesület létesítéséről, a szükséges tervek, költségvetések, az épület helyének meghatározásáról. A színpártoló egyesület röviddel ezután megalakult, majd ezt követően 1910-ben kérvénnyel fordult a város képviselőtestületéhez, melyben az általa építendő színház részére a "csirkepiacz" területéből díjtalanul átengedendő területért, és tíz éven át évi 2 ezer korona hozzájárulás megszavazásáért folyamadt.^{16/} A testület kedvezően bírálta

el a kérelmet. "Az újságok soha felvetett eszmét úgy fel nem karoltak, mint ezt. Hétről hétre hasábos cikkek foglalkoztak az állandó színház kérdésével, és tették elsőrangú színházi ügyé, olyan hatással, amely elől kitérni már nem is lehetett. De nem is akart senki. Mindenki érezte, hogy a színházat meg kell építeni, azt azonban nem tudta senki, hogy miből." ^{17./} Az állam 100 ezer koronával támogatta a városi színház ügyét. Ez, valamint a város ingyen telke azonban elenyészően csekély segítségnek bizonyult, és megtörtént az, amire alig lehet példát találni a magyar színház történetben: a színházi bizottság tagjai váltóra vettek pénzt, hogy építközhesse.

A korlátozott anyagi erő nem szabadította fel a tervezőépítészek fantáziáját. Az épület a kor szellemének megfelelő szecesszió stílusjegyeit viselte magán. A pénzügy megbosszulta magát. "A színpadi öltözők, folyosók elhibáztak, a nézőtér szűk, a falak alapozása rossz volt, fűteni nem lehetett, rossz helyre épült" - állapítja meg keserűen dr. Tóth Tivadar a Thália papjai és papnői c. tanulmányában. ^{18./}

Az 1912-ben elkészült színház ünnepi megnyitójára Szép Ernő alkalomhoz illő ünnepi prólogust írt és olvasott fel. "Új nagy ház, falai ragyogóra festve; Menyendezete ékes, bársonyos a párkány." ^{19./} A megnyitó örömtias boldog közönsége akkor csak ezt látta, és még nem is sejtette, hogy a rákövetkező években a sikeres Mariházy szezonok alatt, majd később a Bárdossy és az öt váltó Csáky színtársulat előadásait állandó életveszélyben élvezzi..., de mindez csupán másfél évtizeddel később derült ki.

A színház a város kezelésébe kerül

Szolnok város 1925. október elsején vette át a városi színház épületét felszereléssel és berendezéssel együtt a szolnoki Színpártoló Egyesülettől. "A színház átvételének elhatározásánál a képviselőtestületet az a körülmény is befolyásolta, hogy a Színpártoló Egyesület anyagi tehetetlensége folytán - a város közönsége különben is kénytelen lett volna a színház épület karbahozatalát nagyobb összegű segéllyel lehetővé tenni" - olvasható a város képviselőtestületének 1925. május 29-én tartott rendes közgyűlése jegyzőkönyvéből. ^{10./}

A színház "... a tizenégy évi használat alatt oda jutott, hogy tetemes költséget igénylő átalakításra szorul. Mai állapotában kifűthetetlen, s e miatt téli időben nem is volt használható, ami a legjobb színidénytől fosztotta meg Szolnok közönségét" - írja a Szolnoki Újság 1926. április 22-i száma. Az épületben másfél évtizede hullott a vakolat, omladozott a mennyezet. Az adósságterhek alatt roskadozó város képviselőtestületének nem kis gondot okozott az 1 milliárd 200 millió koronára becsült renoválási költség előteremtése. A tárgyilagosságáról, megbízható tudósításairól ismert helyi lap mindezt így kommentálta: "Emberemlékezet óta nem volt ekkora felelősség a város vezetőségén és közgyűlésén, mint most. A Speyer féle kölcsön felhasználása és hova fordítása nemcsak a munkanélküliség enyhítése és a mostoha gazdasági viszonyok javítása szempontjából játszik elsőrendű szerepet, hanem a város jövő fejlődésének, haladásának az irányát is jó időre megszabja.

Sokféle szükséglet vár kielégítésre, s így természetes, hogy le kell monda-

nunk sok, régóta ápolt szép és hasznos tervről, mert szegénységünkben, anyagi leromlottságunkban csak a legsürgetőbbet, leghasznosabbat választhatjuk." ^{/11./} A képviselőtestület mégis átértékelte a színház fenntartásának és fejlesztésének fontosságát. Erkölcsi kötelezettségének tartotta, hogy az anyagi erejéhez mért áldozatkészséggel siessen a színház rendbehozatalára "függetlenül attól, hogy annak bevételei és hasznosítható jogosítványai behozzák-e, és ha igen, mennyi idő alatt a reá fordított pénzbeli áldozatot." Az építés fedezetéül külföldi kölcsönt jelöltek meg, hozzátéve, hogy ha a helyreállítási költség a külföldi kölcsönből nem lenne fedezhető, úgy a képviselőtestületnek más fedezetet kell megjelölnie a munkálatok keresztülvételére. ^{/12./}

A város képviselőtestülete Sebestyén Artúr budapesti műépítész t bízta meg az átépítési vázlattervek elkészítésével. ^{/13./} Sebestyén Artúr művészi képességeit és egyéni rátermettségét az egyéb nagyobb városi építkezések tervpályázatainak való részvételéről már korábban ismerték. Megnyugvással töltötte el őket az a körülmény is, hogy Sebestyén Artúr több fővárosi színház tervezésében részt vett. Titkon azonban nagyobb összegű költségkímélést is reméltek a kivételes szakértelméről ismert műépítészről. Sebestyén műépítész 1925 decemberében jelzi, hogy az átalakítás költségei mintegy 2 milliárd koronát igényelnek. A tényleges költséget azonban csak a kiviteli tervek elkészülte, illetőleg az átalakítási munkálatokra kiírandó pályázatok elbírálása után tudja pontosan megállapítani.

A képviselőtestület a színház átépítésével kapcsolatosan felmerülő összes kiadás fedezetét a város háztartásának 1926. és 1927. évi költségvetéseiben határozta meg. Ekkor ugyanis már világosan látták a városatyák, hogy a megjelölt külföldi kölcsönből a kiadások - a kölcsön összegének elégtelensége folytán - nem fedezhetőek. A sűrű feladatok gyors elvégzését jelzi, hogy már 1926. január 18-án be tudják mutatni a képviselőtestületnek a kész kiviteli terveket, és bejelenthetik, hogy az átépítési munkálatokra szabályszerűen kiírt és meghirdetett pályázatra negyvennyolc ajánlat érkezett. A képviselőtestület a generálmunkák végzésére Sípos István és társai szolnoki építőcéget bízta meg, aki 1 milliárd 153 millió 653 ezer korona összegért vállalta a munkát. Ajánlata a városra nézve a legmegfelelőbbnek bizonyult. "Kiköti a képviselőtestület és kötelezi nevezett vállalkozó céget, hogy a most nekik vállalatba adott részmunkálatokat az ajánlatukban megadott ár keretein belül csakis Szolnokon lakó és itt önálló ipart folytató iparosokkal tartoznak végeztetni. Általában minden módon odatörekedni, hogy az alkalmazott segéd munkások is elsősorban szolnoki iparosok közül alkalmaztassanak." Ebben az időben ugyanis az emberek százai lettek máról holnapra munkanélkülivé a városban. A morális kényszerítő körülmények is azt kívánták a testületől, hogy a város minden erejével támogassa a helyi vállalkozást, mivel ők a közterhek viselésében is élen jártak, ezáltal jogot szereztek arra, hogy "amikor a város súlyos anyagi áldozatok árán, miknek terhében ők is tetemes részt vállalnak, beruházásokat létesít, azoknak foganatosításánál, az indokolható lehetőségek határain belül, elsősorban az ő közreműködésük vétessék igénybe... A helyi vállalkozók Szolnokon élnek, itt kell keresniök megélhetési lehetőségeiket, mely törekvésükben őket a városnak támogatni tartozó kötelessége." ^{/14./} A nehézségek miatt egyre inkább elhúzódó átépítés okaival a Szolnoki Újság is foglalkozott, emígyen tájékoztatva ol-

vasóit: "A gazdasági viszonyok folytonos változása és megnehezülése miatt, ma még nem lehet pontosan kiszámítani a pénz és a munka közötti konnexiót, s így a városnak egyáltalán nincs biztos bázisa a várható jövedelmeinél. Óvatosságból intézkedett tehát a szűnügyi bizottság, hogy a műépítész kb. 500-600 millióval olcsóbbítsa az építkezést. A redukciót a 2. em. páholysor és kocsifeljáró, valamint pár külsőség elhagyása által érték el." /15./

A színház átépítésének nyomasztó gondjai mellett a városi szűnügyi bizottságnak a színiélet belső problémáival is szembe kellett nézni. Rájött arra, hogy Szolnok nem kísérletezhet tovább ötöd- és tizedrangú társulatokkal, ezért nem újította meg a szerződést az ekkor itt működő Csáky színtársulattal. A helyi színikritikus mindezt nem titkolt meglepéssel fogadta: "Csáky Antal "kisstflú" volt. Kicsinyes, apró tehetségeket szedett fel, és saját maga elragadtatással nyilatkozott róluk. Repertoárja az obligát kamaradarabokon felül ismeretlen szerzők kísérletezéseit tartalmazta csupán. A Csáky társulat szezonjai a kasszadarabokat és az opeletteket hajszolták, és a művészi ízlésű publikum teljesen kielégítetlen maradt." A szűnügyi bizottság Csáky menesztése után Sebestyén Géának, a Buda-Miskolc városi színház igazgatójának ítélté oda a színházat. A jövendő direktor 1926. május 10-én nézte meg az épületet "... a feltűnően szűk színpadot megszemlélve kijelentette, hogy ezen a tőle kívánt művészi produkciók lehetetlenek. A mostani színpad mélysége mindössze hat méter és pl. az Ember tragédiája vagy a Peer Gynt előadását be sem lehet díszletezni, még csak hozzávetőlegesen sem. Nem is beszélve arról, hogy esetleges operaelőadások esetén a Rajna kincse vagy az Aida milyen hatalmas színpadot igényel."

A bizottság méltányolta Sebestyén szűnigazgató véleményét, és elhatározta a színpad 10 és fél méter mélységűre bővítését, amit a színház hátsó részéhez történő hozzáépítéssel lehetett csak elérni. A nyolc helyett tizennégy zsinórszerkezet felállítását fogadták el. A döntéssel együtt azt is látniuk kellett, hogy ezek a változások éppen felemésztik azt az 5-600 millió koronát, amit másutt megspóroltak. /16./ A gondok sokaságát az is tetézte, hogy a színházépítés sorsa szorosan kötődött a fürdő építéséhez. A város közönsége által óhajtott téli szezon ugyanis csak a fürdő felépítése után valósulhatott meg, amikor a gőzfűtést be lehetett indítani. A fürdő építése elhúzódott, a szűnügyi bizottság egyes tagjai már azt latolgatták, hogy a színházi építkezést más "pressant" kiadások miatt egyelőre háttérbe kell szorítani, és csak jövőre elővenni. E javaslatokat mérlegelve mégis úgy döntöttek, hogy az átalakítást 1926. június 14-én meg kell kezdeni. /17./

Nem várt meglepetések

Július 18-án már arról tájékoztatta a Szolnoki Újság az olvasóit, hogy "Súlyos hiányokat fedeztek fel a régi színház épületén! A színház falának fundamentuma mindössze egy méternyi volt, és az sem eleven talajra, hanem hordalékköldre lett építve. Az eleven talaj kb. három méterrel mélyebben fekszik. Ez a tény, igen természetesen, könnyű magyarázatát adja a színház fala gyakori omlásainak és repedéseinek. Kivételes szerencse, hogy valami végzetes katasztrófa nem történt."

A megdöbbenéstől alig ocsúdó városvezetés számára egyértelművé vált,

hogy elkerülhetetlen az egész épület aláfalazása, ami nemcsak időben lassítja az építkezést, hanem jelentős többletkiadást is felemészt. A könnyen veszélyessé válható hibák felfedése után újabb műszaki vizsgálatok elrendelésére került sor. Korányi Imre okleveles mérnök, volt műegyetemi adjunktusnak - a polgármester megbízásából készített - szakvéleménye életveszélyesnek minősítette a nézőtér feletti mennyezetet is. /^{18.}

A Szolnoki Újság november 14-i számának szenzációs híre valószínűleg végleg kiforgatta megmaradt nyugalomból a szolnoki publikumot.

"Állandó katasztrófa fenyegette a régi színház közönségét" címmel - érdekes összehasonlítást közöl, és megdöbbentő tényeket tár olvasói elé: "A színház épülete 1912-ben épült és 130 ezer korona állott rendelkezésre. Az összeg akkor sem volt elégséges egy színház felépítésére, mert kb. három jobb lakóház építése került ennyibe, és egy színház építése tizenöt jobb lakóház építési költségeit emésztte fel. A rendelkezésre álló összegből vagy nyári színház, vagy kisebb színház, vagy pedig egy nagy színház alapja, provizórikus felépítménnyel épülhetett volna. Hogy a tervező mégis be tudta költségvetését a szűk keretbe szorítani, azt az alábbi konstrukciós defektusok magyarázzák meg: Az egyik oldalon jóformán teljesen hiányzott a fundamentum és laza hordaléktalajra támaszkodott, ami az épület süllyedését, tehát labilis voltát eredményezte. Az ablakboltozatok rabitzból voltak és a színpadon az egyik nagy súlyt tartó fal is rabitzból készült, ..."kiderült, hogy "mind Ezeket felül a nézőtér feletti vasszerkezet is deformálódott. Ugyanis a mennyezetet tartó vasgerendák oly kis méretezésűek, hogy a jelenlegi vaskonstrukció a földélhő elhordására is alig elég, és az alatta lévő rabitz mennyezet és gipsz vakolás, valamint a felső szigetelés négyzetméterenként 150 kg tehetőséget jelentenek, amit ez a tetőszerkezet semmi szín alatt elviselni nem képes... A tetőszerkezet ilyen állapotában állandó életveszélyt jelentett a közönségre, és a tavalyi falleomlások előjelei voltak egy nagyobb bekövetkezendő katasztrófának. Isteni szerencse és csodával határos, hogy a múltban valami rettenetes szerencsétlenség nem történt." A cikk nem zárja ki, hogy a román ágyúzás is nagymértékben hozzájárulhatott a megrongálódáshoz és tehetetlen beletörődéssel nyugtázza, hogy az októberre tervezett munka valószínűleg csak 1927. májusára fejeződik be.

Sebestyén Artúr 1926. december 26-án a polgármesterhez írott levelében erről fly módon védekezik: "... lehetetlen volt mindezt az építés megkezdésekor tudnom. Miután a tizennégy év alatt a nagyon silányan épített színház javítva nem lett, az építés alatt vehettem csak észre, mfly romhalmaz az egész, és mfly nehéz feladat ebből egy modern, minden igénynek megfelelő új épületet teremteni" - majd így folytatja: "... az előirányzott összeg megnövekedése ezen nem várt és meglepetésszerű kiadásokból, a színpad tetemes kibővítéséből, de főleg a régi építkezési hibákból származik, melyek következményei semmiféle módon előre kiszámíthatóak nem voltak. /^{19.} A városi tanács ezt követően szükségesnek tartott egy alapos, minden részletre kiterjedő vizsgálatot. A képviselőtestület 1927. január 28-án tárgyalta meg a városi fürdő építési bizottság - mint a városi építkezések ellenőrzésére - a képviselőtestület által kijelölt szerv jelentését, mely részletes leírást adott a színház építkezési munkálatainak előzményeiről, a változások okairól. A képviselőtestület az elfogadott véghatározatban a színház átépítésének összköltségeit

311 920 /^{20./} pengőben irányozta elő. Ebből 207 760 pengőnek nem volt pillanatnyi fedezete. A megoldást kölcsönművelésben vagy pedig abban látták, hogy a házi pénztári költségvetésben több évre elosztják a szükséges összeget, és így teremtik meg a fedezetét a munkálatoknak. A képviselőtestület azért volt kénytelen a többletmunkálatok elvégzéséhez hozzájárulni, mert megállapította, hogy "... azok az eredeti tervek és költségszámítás elkészültek a teljes gondosság dacára előre láthatóak nem voltak, illetőleg olyan hiányosságok pótlásául szolgálnak, amelyek a színház megépítésével kapcsolatos építési felületesség következményei."^{21./}

1927 januárjától felgyorsul az építkezés üteme. Kőművesek, iparosok, napszamosok szorgoskodtak a színház körül, és erről gyakran adott tudósítást a helyi sajtó is. Optimizmust sugallt az is, hogy Sebestyén Mihály színingazgató - neves fővárosi vendégművészek fellépésével - már tervezte a Jókai regényéből készült Cigánybáró bemutatását az évadnyitóra. /A keresztnévváltozás nem elírás, időközben ugyanis az Országos Színművész Egyesület nem járult hozzá Sebestyén Géza megbízásához, arra hivatkozva, hogy ne halmozzanak fel egy direktor kezében több fővárosi és vidéki színházat. A szolnoki színházat - testvére - Sebestyén Mihály kapta. A városi színiügyi bizottság azonban kikötötte, hogy az anyagi, erkölcsi, művészi felelősségben Sebestyén Géza is osztozzék az öccsével./^{22./}

A megnyitásra váró színház

1927. április 21-én a Szolnoki Újságban tudósítás olvasható "A megnyitásra váró színházban" címmel: "16 év kellett, míg Szolnok eljuthatott addig, hogy színpadán nagyobb társulat, nagyobb koncepciójú darab is megtalálhatja a maga előadási lehetőségét, s tizenhat évig kellett a szolnoki polgárok ruháit tönkre tenni a fehérre meszelt páholyokban, míg végre kultúremberhez méltó miliőben élvezheti végig az előadást. "... majd az újságíró végigkalauzolja olvasóit az átalakított épületben:

"A mai színháznak már a külseje is kultúrintézményre vall. /A régi gabonahombárhoz hasonlított./ Belől a hall és a folyosók kiképzése kellemes és a foyér hivatásának megfelelő, előzetesen jóindulatú hangulatra készített. Ezután a tágas csarnok fogadja a közönséget, jól fűthető, légvonat nélküli közlekedő folyosókkal. Ruhatárai, büffé és dohányzó megfelelően kiképezve következnek, amik ezideig mélyen az európai nívó alatt állottak. A nézőtér benn az abnormálisan faltól falig tartó széksorokat középen kettéosztották, s így oldalról és középről is könnyen megközelíthető bármelyik hely, nem kell 25 emberen keresztül haladni. A mennyezet kazettákra felosztva művészi festményekkel van díszítve. Az emeleti páholyok, ahová idáig rendes ruhában be sem lehetett ülni, abszolút díszesen és kényelmesen lettek kiképezve, és pedig a kétoldali páholyokat lehetőséghez képest zárt páholyokká alakították át... A nézőtér belső díszítése ötletes, eredeti és ragyogó, vetekszik az ország legszebb színházainak díszítésével. A színpad átalakítása talán a legjelentősebb esemény... most bármilyen operát, revűt elő lehet adni és kellően bedíszletezni, minden nehézség nélkül; A színpad körülbelül kétszer oly nagy lett, mint volt. Ennek megfelelően a zsinórpadlás is kb. dupla befogadóképességű. A színpadot ellátták modern világítással, fényszórókkal stb., és ami tűzbiztonsági szempontból igen fontos, vasfüggönnyt is szereltek fel. A színpad tarto-

zékai az öltözők, színházi ruhatárok, próbatermek, irodák olyan bő számban állanak rendelkezésre, mint talán az ország legnagyobb vidéki városainak színházai-ban sem. Mindehhez télen kellő fűtés járul..." A lelkes tudósítás végül elismeréssel szól Sípos István építésznek és a szolnoki iparosoknak a munkájáról, és sajnálattal teszi hozzá, hogy a díszítőmunkák egy csoportjára ez nem mondható.

1927. április 24-én a színházi bizottság nyílt felhívással fordult a város közönségéhez. Bejelentette, hogy Szolnok város közönsége a színház épületét kijavíttatta, és gondoskodott arról, hogy a publikum művészi szempontból kifogástalan és a helyi igényeknek mindenben megfelelő színlelőadásokat élvezhessen. A nagyérdeműt egyben tájékoztatta arról is, hogy az újjáépített Városi Színházban - a miskolci Nemzeti Színház igazgatója - Sebestyén Mihály társulatával április 28-án kezdi meg a színiidényt. Meghívta egyben Szolnok város színpártoló közönségét a megnyitó előadásra.

Az átalakított színház külső szépségei nagy tömeget vonzottak. Az ünnepélyes megnyitót követően színes, meleghangú méltatások, lelkes tudósítások követték egymást a helyi lapban: "Szolnok kiélvezte a színházat"; "... aki látta az új színház bemutatóját, az kalapot emelt Szolnok ízlése, műveltsége és nagyrahivatottsága előtt..." , "... érezni lehetett, hogy az új színházban az új színgazgató és egy egészen új Szolnok lelke meleg barátságban közeledtek egymáshoz..."

És alig pár nap múlva, ugyanebben az újságban, néhány előadás után már ez olvasható: "... A közönség megmaradt szolnokinak. Nem a régi, a lelkes színházbejáró, hanem a közelmúlt, a részvétlenség közönsége. Szinte érthetetlen..." /^{23/}

Nyolc hónap nehéz munkája után megújult tehát 369 235 pengő összköltséggel "a minden kultúrember önkéntelen összeborzadását előidéző színházépület", /^{24/} amelyről az utókor már nem vélekedett oly lelkesültséggel, mint a korabeli krónikás, de ez már egy újabb történet.

Jegyzetek

1. Szolnok. /Fejezetek a város múltjából/ Szerk. VIDOR Győző. Szolnok, 1927. 34-35., 96. o.
2. Uo. 42. o.
3. Uo. 42. o.
4. Uo. 52., 65., 76. o.
5. KAPOSVÁRI Gyula: 50 éves a Szolnoki Színház. Jászkunság. 1962. 1. sz.
6. Szolnok Megyei Levéltár, Szolnok város képviselőtestületének 1910. évi jegyzőkönyve. 477. o. 359. kgy. sz.
7. Szolnok. /Fejezetek a város múltjából/ Szerk. VIDOR Győző. Szolnok, 1927. 61.
8. Uo. 62.
9. KAPOSVÁRI Gyula: 50 éves a Szolnoki Színház. Jászkunság, 1962. 1. sz.
10. Szolnok Megyei Levéltár. Alispáni iratok. 992/1929.
11. Szolnoki Újság. 1926. április 18. sz.
12. Szolnok Megyei Levéltár. Alispáni iratok. 992/1929.
13. Uo.
14. Uo.
15. Szolnoki Újság. 1926. május 23. sz.
16. Uo. 1926. május 23.
17. Uo. 1926. június 13.
18. Szolnok Megyei Levéltár. Alispáni iratok. 992/1929.
19. Uo.
20. Az 1000 koronás és az ennél nagyobb címletű államjegyek egy részét 1926. augusztus 25-től kezdődően a törvényesen megállapított értékaránynak megfelelő /12500 korona = 1 pengő/ pengőérték megjelöléssel hozták forgalomba. /RÁDÓCZY Gyula: A legújabb kori magyar pénzek /1892-1981/ Bp. 1984.
21. Uo.
21. Szolnoki Újság. 1927. június 6.
23. Uo. 1927. május 5.
24. Szolnok. /Fejezetek a város múltjából/ Szerk. VIDOR Győző. Szolnok, 1927. 24. o.